

სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებს შორის თანამშრომლობის გამოწვევები და პერსპექტივები: აღმოსავლეთ პარტნიორობის ინიციატივის კონტექსტი

გიორგი ლავთაძე
დოქტორი, პროფესორი,
აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

სალომე ქარჩხაძე
დოქტორანტი
ქუთაისის უნივერსიტეტი

აბსტრაქტი

თანამედროვე, სულ უფრო გამძაფრებულ საერთაშორისო კონკურენციითა და მზარდი საფრთხეებით აღსავსე მსოფლიოში, ახალი ძალით აქტიურდება თანამშრომლობითი ხასიათის ურთიერთობების გაღრმავების აუცილებლობა სახელმწიფოებს შორის. მსოფლიო ისტორია სავსეა როგორც მილიტარისტული, ისე პოლიტიკური გაერთიანებების მაგალითებით, რომლებიც იქმნებოდა და იცვლებოდა კონკრეტული ისტორიული ვითარების შესაბამისად.

არანაკლებ მნიშვნელოვანი გაერთიანებები, რომელთა ფორმირებას ეკონომიკური საფუძველი გააჩნია. ამ შემთხვევაში, კოოპერაციის ძირითადი მოტივია სინერგიული ეფექტის მიღება და გლობალური მასშტაბით პოზიციების გამყარება, კონკურენციულ ბრძოლაში უპირატესობის მოპოვება, არსებული რესურსებისა და პირობების უფრო სრულად და ეფექტიანად გამოყენება და ა. შ.

კოოპერაციის ახლებურ გააზრებას წარმოადგენს ევროკავშირის მიერ პოლიტიკური ინიციატივის - აღმოსავლეთ პარტნიორობის ამოქმედება, რაც საშუალებას აძლევს ევროკავშირის აღმოსავლეთ მეზობელ ქვეყნებს, დაიწყონ უფრო მჭიდრო თანამშრომლობა როგორც წევრ სახელმწიფოებთან, ისე ერთმანეთთან, რაც მათი მომავალი წარმატების ახალ ფორმულად შეიძლება ჩაითვალოს.

აღმოსავლეთ პარტნიორობის ინიციატივა არის ევროკავშირის მხრიდან ძალიან დიდი კონტრიბუცია აღმოსავლეთ მეზობელი ქვეყნების სტაბილურობისა და განვითარებისათვის და, იმავდროულად, იგი არის ევროპის უსაფრთხოებისა და გლობალური მიზნების მიღწევის მხარდაჭერის ძალიან კარგი შესაძლებლობა. სწორედ ამიტომ, ორივე მხრიდან გადადგმული სწორი ნაბიჯები განაპირობებს მრავალმხრივი დადებითი შედეგების მიღწევას, ყველა მონაწილე მხარისათვის.

აღნიშნული თვალთახედვით, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ევროკავშირის მხრიდან სამხრეთ კავკასიის სახელმწიფოების ისეთი განვითარების ხელშეწყობა, როდესაც ისინი გახდებიან საერთაშორისო წესრიგისა და რეგულაციების მხარდამჭერები. სწორედ ეს მიგვაჩნია ერთ-ერთ მნიშვნელოვან მიმართულებად, რომლითაც უნდა განვითარდეს ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოებსა და აღმოსავლეთ პარტნიორობის (მ. შ. სამხრეთ კავკასიის) ქვეყნებს შორის თანამშრომლობა. შესაბამისად, ეს არის ორმხრივი ინტერესი და ურთიერთსაჭიროება, რაც კარგად უნდა იქნას აღქმული ევროკავშირის ყველა წევრი სახელმწიფოს მიერ.

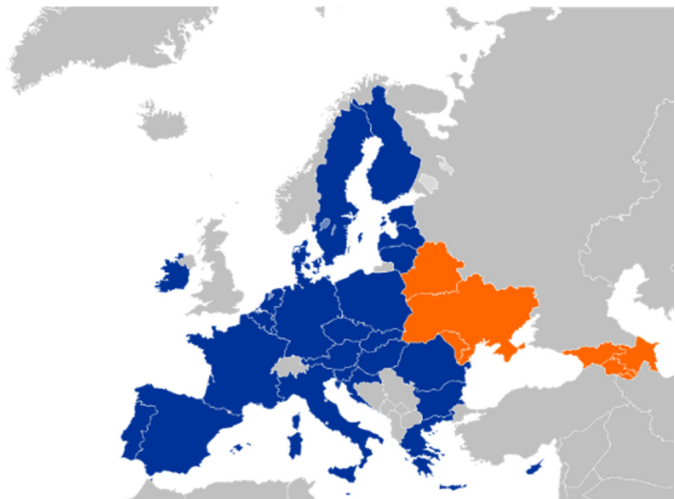
საკვანძო სიტყვები: აღმოსავლეთ პარტნიორობა, რეგიონული საერთოები, რეგიონული კოოპერაცია.

შესავალი

თანამედროვე მსოფლიოში, გამძაფრებულ საერთაშორისო კონკურენციისა და მზარდი საფრთხეები პირობებში, სულ უფრო აქტიური ხდება თანამშრომლობით გაღრმავების აუცილებლობა სახელმწიფოებსა თუ რეგიონებს შორის. მსოფლიო ისტორია სავსეა როგორც მილიტარისტული, ისე პოლიტიკური გაერთიანებების პრეცედენტებით, რომლებიც იქმნებოდა და იცვლებოდა კონკრეტული ისტორიული ვითარების შესაბამისად. მაგალითად, ამერიკის რევოლუციის დროს, ამერიკული კოლონიები, რომლებსაც საფრანგეთი უჭერდა მხარს, იბრძოდნენ ბრიტანეთის წინააღმდეგ. მაგრამ, მე-20 საუკუნის ორივე მსოფლიო ომში, შეერთებულმა შტატებმა, დიდმა ბრიტანეთმა და საფრანგეთმა გააერთიანეს ძალები გერმანიის წინააღმდეგ. მოგვიანებით, ცივი ომის პერიოდში, ოთხივე სახელმწიფო ერთად იდგა ყოფილი საბჭოთა კავშირისა და აღმოსავლეთ ბლოკის ქვეყნების საპირისპიროდ. ამჟამად, რუსეთის წინააღმდეგ გაერთიანებულია და უკრაინას სრული მხარდაჭერა გამოუცხადა დასავლეთ და აღმოსავლეთ ევროპამ, დიდმა ბრიტანეთმა, აშშ-მ, კანადამ და ა.შ. გვინდა გავიხსენოთ უინსტონ ჩერჩილის სიტყვები: „ჩვენ არ გვყავს მუდმივი მეგობრები, არ გვყავს მუდმივი მტრები, გვაქვს მხოლოდ მუდმივი ინტერესები“. სწორედ „ინტერესები“ (ჩამოთვლილ შემთხვევებში, ძირითადად, პოლიტიკური და სამხედრო) განაპირობებენ სახელმწიფოთა დაახლოებასა და დაპირისპირებას.

თანამედროვე ეტაპზე, სულ უფრო მეტი მნიშვნელობა ენიჭებათ გაერთიანებებს, რომელთა ფორმირებას ეკონომიკური საფუძველი გააჩნია. ამ შემთხვევაში, კოოპერაციის ძირითადი მოტივია სინერგიული ეფექტის მიღება და გლობალური მასშტაბით პოზიციების გამყარება, კონკურენციულ ბრძოლაში უპირატესობის მოპოვება, არსებული რესურსებისა და პირობების უფრო სრულად და ეფექტიანად გამოყენება, მიმდინარე გამოწვევების ერთობლივად გამკლავება და ა.შ.

კოოპერაციის ახლებურ გააზრებას წარმოადგენს ევროკავშირის მიერ პოლიტიკური ინიციატივის - აღმოსავლეთ პარტნიორობის ამოქმედება, რაც საშუალებას აძლევს მის აღმოსავლეთ მეზობელ ქვეყნებს, დაიწყონ უფრო მჭიდრო თანამშრომლობა როგორც ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოებთან, ისე ერთმანეთთან, რაც მათი მომავალი წარმატების ახალ ფორმულად შეიძლება ჩაითვალოს. აღნიშნული ინიციატივა, თავისი შინაარსიდან გამომდინარე, არ შემოიფარგლება მხოლოდ პოლიტიკური თუ ეკონომიკური მოტივებით და ფარავს პრობლემათა გაცილებით მეტ სპექტრს, როგორებიცაა სოციალური, ადამიანის უფლებათა, ეკოლოგიური და ა.შ.

მსგავსი ხასიათის თანამშრომლობა გვესახება, როგორც ორმხრივად სასარგებლო პროცესი, რომელმაც შედეგად უნდა მოგვცეს უფრო დინამიური, კანონის უზენაესობაზე დაფუძნებული, სოციალურ ორიენტირებული, სტაბილური რეგიონები (მაგ.: ევროპა, სამხრეთ კავკასია) და სახელმწიფოები, რომლებიც გაერთიანდებიან არამხოლოდ

ეკონომიკური და პოლიტიკური ინტერესების, არამედ ღირებულებების, პრინციპების, სამომავლო ხედვებისა და მისწრაფებების ირგვლივ.

გამომდინარე საქართველოს წინაშე მდგომი გამოწვევებისა და ამოცანებისა, წინამდებარე ნაშრომის ფარგლებში, კვლევის მიზნად დავისახეთ სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებს შორის თანამშრომლობის არსებული მოცემულობისა და მისი გაღრმავების შესაძლებლობათა ანალიზი, გლობალური, საერთო-რეგიონული და შიდა-სახელმწიფოებრივი მიმართებების გათვალისწინებით და მათზე დაყრდნობით რეკომენდაციების შემუშავება მდგომარეობის შემდგომი გაუმჯობესების კუთხით. კვლევის მიზანმა განაპირობა სტრუქტურა ნაშრომისა, რომლის ფარგლებში მსჯელობა განვითარდა სამი ძირითადი მიმართულებით: აღმოსავლეთ პარტნიორობის იდეის აღწერა სამხრეთ-კავკასიის რეგიონის კონტექსტში, რეგიონში არსებული თანამედროვე ვითარების ანალიზი, რეკომენდაციების შემუშავება სამომავლო პერსპექტივებთან დაკავშირებით.

1. „აღმოსავლეთ პარტნიორობა“, როგორც ევროკავშირთან დაახლოების გლობალური სტრატეგია და მისი რეგიონული კონტექსტი

აღმოსავლეთ პარტნიორობა¹, როგორც ცნობილია, წარმოადგენს პოლიტიკურ ინიციატივას, რომლის მიზანია ურთიერთობების გაღრმავება და გაძლიერება ევროკავშირის (წევრ სახელმწიფოებს) და მის ექვს აღმოსავლეთ მეზობელს (აზერბაიჯანი, ბელარუსი, მოლდოვის რესპუბლიკა, საქართველო, სომხეთი, უკრაინა) შორის. აქვე დავძენთ, რომ 2021 წლის ივლისში, ბელარუსმა ოფიციალურად დატოვა ინიციატივა. პარტნიორობის გააქტიურებიდან დღემდე, არაერთი მნიშვნელოვანი ცვლილება მოხდა სამყაროში, რამაც არსებითი ზეგავლენა მოახდინა ინიციატივის შინაარსსა და კონკრეტული ქვეყნის მიმართ დამოკიდებულებაზე, რაც აისახა კიდევ თითოეული მათგანის პერსპექტივაზე. განსაკუთრებული ხაზგასმა სჭირდება იმ ფაქტს, რომ „აღმოსავლეთ პარტნიორობა“ არ უნდა წარმოვიდგინოთ, როგორც ევროკავშირში გაწევრიანების პერსპექტივის ალტერნატივა. პირიქით, მისი მიზანია ხელი შეუწყოს პარტნიორი ქვეყნების ევროკავშირში ინტეგრაციის პროცესის გაღრმავებას, საერთო ფასეულობების გავრცელებასა და ეკონომიკურ განვითარებას.

ინიციატივის ფარგლებში ხდება, როგორც ევროპული სამეზობლო პოლიტიკის (ENP) განხორციელების ხელშეწყობა, ისე კონკრეტული პერსპექტივების შეთავაზება პარტნიორი ქვეყნებისათვის, ევროკავშირთან სრულყოფილი დაახლოების მიზნით და იგი ორიენტირებულია რეფორმების მხარდაჭერის გზით, ეკონომიკური და პოლიტიკური მდგომარეობის შემდგომ გაუმჯობესებაზე. აღნიშნულის მიღწევის მიზნით, ვითარდება ორმხრივი და მრავალმხრივი თანამშრომლობის ფორმატები. ორმხრივი თანამშრომლობა ორიენტირებულია ფართო პოლიტიკური და სამართლებრივი ჩარჩოს შექმნაზე, ხოლო მრავალმხრივი თანამშრომლობა უზრუნველყოფს საერთო ინტერესების ფარგლებში თანამშრომლობის გაღრმავებასა და არსებული გამოწვევების ერთობლივად დაძლევის შესაძლებლობათა განვითარებას. იგი გულისხმობს რეგიონული თანამშრომლობის გაძლიერებას ერთობლივი პროექტების ფორმირებით ისეთ აქტუალურ სფეროებში, როგორებიცაა უსაფრთხოება, მიგრაცია, ვაჭრობა, ტრანსპორტი, ენერგეტიკა, გარემოს დაცვა და ა. შ.

¹ ევროკომისიამ „აღმოსავლეთ პარტნიორობის“ შესახებ კომუნიკე 2008 წლის 3 დეკემბერს გამოაქვეყნა, რომელიც 2009 წლის 19 მარტს ევროპული საბჭოს სხდომაზე დამტკიცდა.

ევროპის სამეზობლო პოლიტიკის ფარგლებში შემუშავებულია თანამშრომლობის ერთობლივი პრიორიტეტები, რომლებიც შეესაბამებიან ჩვენი დროის გამოწვევებს და ადაპტირებულნი არიან რეგიონის განვითარებაზე. კარგი მმართველობის, დემოკრატიის, კანონის უზენაესობისა და ადამიანის უფლებების გარდა, იდენტიფიცირებულია ერთობლივი პრიორიტეტების სამი სხვა ნაკრები, რომელთაგან თითოეული ფარავს თანამშრომლობის სფეროების ფართო რაოდენობას:

- 1) ეკონომიკური განვითარება, სტაბილიზაციის მიზნით;
- 2) უსაფრთხოების განზომილება და
- 3) მიგრაცია და მობილურობა.

ორმხრივი თანამშრომლობა მეზობელი ქვეყნების უმეტესობასთან შედგენილია ერთობლივი დოკუმენტებით (პარტნიორობის პრიორიტეტები, ასოცირების დღის წესრიგი ან სხვა მსგავსი). ისინი გაფორმებულია პარტნიორ ქვეყანას, ევროკავშირსა და მის წევრ სახელმწიფოებს შორის და ადგენს თანამშრომლობის პოლიტიკურ და ეკონომიკურ პრიორიტეტებს.

ევროკავშირის ურთიერთობებს მის მეზობლებთან წარმართავს მისი გლობალური სტრატეგია², რომელიც სხვა მნიშვნელოვან პრიორიტეტებთან ერთად, მნიშვნელოვან აქცენტს აკეთებს რეგიონულ თანამშრომლობაზე. დიდი ყურადღება ეთმობა რეგიონულ კონტექსტს „აღმოსავლეთ პარტნიორობის“ პროექტშიც, რომლის ფარგლებში აკუმულირებული ფულადი რესურსების გამოყენების ერთ-ერთი პრიორიტეტული მიმართულებაა „რეგიონული განვითარების პროგრამები“. მათი მთავარი მიზანია პარტნიორ ქვეყნებს შორის ეკონომიკური და სოციალური განსხვავებების შემცირების მაქსიმალური ხელშეწყობა. ამასთან, აღმოსავლეთ პარტნიორობის“ შეთანხმება განსაკუთრებით უსვამს ხაზს ერთობლივი მფლობელობის (Joint Ownership) პრინციპზე დაფუძნებული თანამშრომლობის მნიშვნელობას, რაც ყველა მონაწილე მხარისათვის პასუხისმგებლობის თანაბარ გადანაწილებას უწყობს ხელს. ასეთ მიდგომას, სახელმწიფოებს (ასევე, სამხრეთ კავკასიაში) შორის თანამშრომლობა სრულიად ახალ დონეზე აპყავს, აქცენტს აკეთებს რა, ძალისხმევის გაერთიანებასა და კოორდინირებულ ქმედებებზე. ტერმინი „რეგიონი“, შეიძლება, აერთიანებდეს როგორც ცალკეულ სახელმწიფოთა შიდა რეგიონებს, ისე ორმხრივ, სუბ-რეგიონულ, რეგიონთაშორის კავშირებსა და იმ გლობალურ მოთამაშეებსაც კი, რომლებიც დაკავშირებულია რეგიონულ (მ.შ. ერთობლივ) ინიციატივებთან.

ევროკავშირის რეგიონული თანამშრომლობა ეფუძნება კონკრეტულ რეგიონულ სტრატეგიებს, როგორცაა, მაგალითად, „აღმოსავლეთ პარტნიორობა“ და „ახალი დღის წესრიგი ხმელთაშუა ზღვისთვის“. რეგიონული თანამშრომლობის სტრატეგიული პრიორიტეტები შემდგომში ასახულია რეგიონულ მრავალწლიან ინდიკატიურ პროგრამებში. რეგიონული თანამშრომლობა ავსებს დახმარების ეროვნულ პროგრამებს, აგვარებს რეგიონულ გამოწვევებს, ხელს უწყობს პარტნიორობს შორის თანამშრომლობას და ა.შ. ევროკავშირი, ასევე, მხარს უჭერს ტრანსსასაზღვრო თანამშრომლობას (CBC) ევროკავშირის ქვეყნებსა და მეზობელ ქვეყნებს შორის, რომლებიც იზიარებენ სახმელეთო ან საზღვაო საზღვრებს. ტრანსსასაზღვრო თანამშრომლობა ასევე მოიცავს ტრანსნაციონალურ თანამშრომლობას უფრო დიდ ტრანსნაციონალურ ტერიტორიებზე ან ზღვის აუზების ირგვლივ და რეგიონთაშორის თანამშრომლობას. CBC პროგრამების მიზანია ევროკავშირის საგარეო საზღვრების გასწვრივ მდგრადი განვითარების

² Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe, A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy, available at: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs_review_web_0.pdf [უ.გ. 14.03.2024].

მხარდაჭერა, ცხოვრების სტანდარტების განსხვავებების შემცირება და საერთო გამოწვევების მოგვარება ამ საზღვრებს გარეთ.

ორმხრივი თანამშრომლობის ფარგლებში, საქართველომ მნიშვნელოვან წარმატებებს მიაღწია და ჩვენთან უკვე გაფორმებულია „ასოცირების შეთანხმება“, „ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შეთანხმება“, „სავიზო რეჟიმის გამარტივებისა და რეადმისიის შესახებ ხელშეკრულება“. მართალია, ამ მხრივ, საქართველომ მეტ პროგრესს მიაღწია სამხრეთ კავკასიის სხვა ქვეყნებთან შედარებით, მაგრამ ამჟამად არსებული ვითარება დამშვიდების საშუალებას ნამდვილად არ იძლევა და ევროატლანტიკურ სტრუქტურებთან შემდგომი ინტეგრირება, ჯერ კიდევ, არაერთი გამოწვევის წინაშე დგას.

მართალია, სამხრეთ კავკასიის დანარჩენი სახელმწიფოები ჯერ შორს არიან ანალოგიური შედეგისაგან, მაგრამ მსოფლიო გეო-პოლიტიკური მოცემულობის ცვლილებისა და ჩვენს რეგიონში რუსეთის გავლენების შემცირების კვალობაზე, ევროატლანტიკურ სტრუქტურებში ინტეგრირების შემდგომი დაჩქარება, სავსებით რეალურ პროცესად გვესახება.

2. თანამედროვე ეკონომიკური ალიანსები და სამხრეთ კავკასიის ეკონომიკური თანამშრომლობის გაღრმავების პერსპექტივები

თანამედროვე მსოფლიოში შექმნილი ვითარება (გლობალიზაცია, განგრძობადი კრიზისული ვითარებები, ახალი მსოფლიო წესრიგი და სხვ.) მნიშვნელოვნად განაპირობებს სახელმწიფოებს შორის ეკონომიკური თანამშრომლობის გაღრმავებას და სხვადასხვა გაერთიანებების ფორმირებას. რა თქმა უნდა, ეს პროცესი არ არის დამახასიათებელი მხოლოდ თანამედროვეობისათვის და მას საუკუნოვანი ისტორია გააჩნია. ზოგადად, ეკონომიკური ალიანსები გულისხმობს სახელმწიფოებს შორის თანამშრომლობას ფულადი და სხვა რესურსების, ეროვნული სიმდიდრის ოპტიმალურად გამოყენებისა და სხვა სფეროებში. თუმცა, თანამედროვე ეტაპზე, ეკონომიკური გლობალიზაციისა და ფინანსური ინტეგრაციის გაღრმავების, ქვეყნებისა თუ რეგიონების ეკონომიკების ურთიერთდამოკიდებულების ზრდის შედეგად, ეკონომიკურმა ალიანსებმა თვისობრივი ცვლილება განიცადეს და შეიძლება ითქვას, რომ განვითარების ახალ დონეზე გადავიდნენ.

ეკონომიკური ალიანსის შესანიშნავი მაგალითია NAFTA (ჩრდილო ატლანტიკური თავისუფალი ვაჭრობის შეთანხმება), რომელმაც გააუქმა მრავალი ტარიფი მექსიკას, კანადასა და შეერთებულ შტატებს შორის. ეკონომიკური ალიანსის კიდევ ერთი კარგი მაგალითია ევროკავშირი - ევროპული ქვეყნების ჯგუფი, რომლებიც შეთანხმდნენ ევროს ოფიციალურ ვალუტად აღიარებაზე, საბაჟო საზღვრების გაერთიანებაზე, ფინანსური ბაზრების ურთიერთ დაახლოებაზე და ა.შ.

ეკონომიკური ინტეგრაციული პროცესები, ძირითადად, განსაკუთრებით აქტიურად მიმდინარეობს ახალგაზრდა და განვითარებად სახელმწიფოებს შორის. მაგალითად, შეიძლება გავიხსენოთ: ბენილუქსი, ინტეგრაციის ლათინურ-ამერიკული ასოციაცია, ცენტრალურ-ამერიკული საერთო ბაზარი, კარიბის გაერთიანება, დასავლეთ აფრიკის ეკონომიკური გაერთიანება, სუამი და სხვა.

თანამშრომლობის პოზიტიური შედეგები, განსაკუთრებული სიცხადით, წარმოჩნდება ხოლმე კრიზისების დროს და გაერთიანებებს, მჭიდრო თანამშრომლობას გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება როგორც მსოფლიო, ისე რეგიონულ დონეზე. ეკონომიკური

თანამშრომლობისა და ალიანსების ფორმირების მხრივ მსოფლიოში დაგროვებული გამოცდილება და მიღწეული შედეგები გვაფიქრებინებს, რომ მიზანშეწონილია სამხრეთ კავკასიის სახელმწიფოებმა სრულყოფილად შეისწავლონ მსოფლიო გამოცდილება და იფიქრონ ერთმანეთთან მომავალ მჭიდრო ეკონომიკურ დაახლოებაზე.³

უკანასკნელი ორი ათწლეულის განმავლობაში განვითარებული მოვლენების საფუძველზე, თავისუფლად შეგვიძლია ვთქვათ, რომ მსოფლიო ახალი გლობალური წესრიგის დამყარების ეპოქაშია შესული. შესაბამისად, საქართველოს მსგავს ქვეყნებს საკუთარი საგარეო თუ შიდა ეკონომიკური ხედვების გადასინჯვა და მიმდინარე ცვლილებებსა თუ ახალ შესაძლებლობებზე უსწრაფესი რეაგირება მართებთ. აქვე დავძენთ, რომ ამ მასშტაბის საკითხისადმი აუცილებელია კომპლექსური მიდგომა, რაც პარტნიორი და მეგობარი ქვეყნების შესაძლებლობების გამოყენებასა და საერთაშორისო ბაზრებზე შესვლისთვის რეგიონული თანამშრომლობის გააქტიურებას უნდა გულისხმობდეს. ეს იმიტომ, რომ უმეტეს შემთხვევებში, სწორედ საერთაშორისო დონეზე თანამშრომლობა გვევლინება პრობლემათა დაძლევის გარანტიად, რადგან დამოუკიდებლად ქვეყნები, შედარებით მძიმედ უმკლავდებიან იმ გამოწვევებს, რომელთა პროგნოზირება და, შესაბამისად, პრევენცირება, ფაქტობრივად, შეუძლებელია.

ზემოთქმულიდან გამომდინარე ვფიქრობთ, რომ სამხრეთ კავკასიის ქვეყნების მიერ მსგავსი მიდგომების გამოყენება აუცილებელია, რაც კიდევ უფრო მეტ მნიშვნელობას შეიძენს ახლო მომავალში. მითუმეტეს, რომ რეგიონში რუსეთის ზეგავლენის შემცირების კვალობაზე, სულ უფრო აშკარა ხდება სამხრეთ კავკასიის სახელმწიფოების (განსაკუთრებით, ახალგაზრდა თაობის წარმომადგენლებს შორის) საერთო-ევროპული მისწრაფებები. შორს არაა ის დრო, როდესაც საქართველო, აზერბაიჯანი და სომხეთი, გააღრმავებენ მცდელობებს ეკონომიკური ურთიერთ დაახლოებისა და გლობალურ გამოწვევათა ერთობლივი დაძლევის გზების ძიების მიმართულებით, რაშიც აღმოსავლეთ პარტნიორობის ინიციატივას არსებითი როლის შესრულება შეუძლია. შესაბამისად, ამ პროცესის კვლევა და ანალიზი სულ უფრო მეტი მნიშვნელობის მატარებელი ხდება.

ზემოთქმულიდან გამომდინარე, სამხრეთ კავკასიის ქვეყნების წინაშე მდგომი ერთ-ერთ მნიშვნელოვან გამოწვევად ვთვლით, რეგიონული მასშტაბით კოოპერაციის შესაძლებლობებისა და ძირითადი მიმართულებების ძიებას, მიმდინარე კრიზისების დაძლევისა და გლობალურ კონკურენციაში წარმატების მიღწევის მიზნით.

3. „რეგიონული საერთოები“ – რეგიონული თანამშრომლობის შესაძლო ახალი მიმართულება

აღმოსავლეთ პარტნიორობის ფარგლებში (და არამარტო), სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებს შორის თანამშრომლობის პერსპექტივებზე მსჯელობის დროს, შესაძლებელია გავააქტიუროთ ე.წ. „გლობალური საერთოების“ საკითხიც. სწრაფი ეკონომიკური განვითარების, მზარდი საერთაშორისო ვაჭრობისა და მომრავლებული სხვადასხვა სახის კრიზისების შედეგად, იქმნება უფრო ქაოტური საერთაშორისო სივრცე და ჩნდება ახალი გამოწვევები. განსაკუთრებით, ეს ითქმის ისეთ საკითხებზე, რომლებიც საერთო საკაცობრიო ხასიათს ატარებს და ვერ შემოიფარგლება რომელიმე ერთი ქვეყნის, ან ქვეყანათა ჯგუფის მასშტაბით. ასეთებად მოიაზრება ე.წ. „გლობალური საერთოები“ – ის სფეროები, რომლებიც არ არიან რომელიმე სახელმწიფოს კონტროლის ან იურისდიქციის

³ ღვთაძე, გ., ადგილობრივი ბიუჯეტების როლი სახელმწიფოს რეგიონული პოლიტიკის გატარებაში, მონოგრაფია, ქუთაისი. 1999.

ქვეშ, მაგრამ ღია ქვეყნების, კომპანიებისა და ფიზიკური პირების გამოყენებისთვის, მთელი მსოფლიოდან.

საერთაშორისო მასშტაბით, მათი მართვა უკავშირდება სულ უფრო რთულ პროცესებს სახელმწიფოების, საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და არასამთავრობო ორგანიზაციების ინტერესების, პასუხისმგებლობების დაკმაყოფილებისა და მათი ძალისხმევის გაერთიანების თვალსაზრისით. მართვის პროცესი ეფექტიანია იმ შემთხვევაში, თუ არსებობს სათანადო რეგულაციები, სავალდებულო ხელშეკრულებები, ინსტიტუციონალიზებული მმართველი ორგანოები და აღსრულების რეალური მექანიზმები. უკანასკნელი ათწლეულის გამოცდილებას თუ დავაკვირდებით, ადვილად შევამჩნევთ, რომ იმ გამოწვევებისთვის, რომლებსაც გაეროს სამართლებრივი ჩარჩოები არ ფარავს (მაგალითად, ჰაერისა და ზღვების დაბინძურება) სულ უფრო მეტი დაინტერესებული მხარე იბრძვის ამ გლობალური საერთოების დასაცავად. ასეთებად შეიძლება მოვიხაროთ როგორც ლიდერი სახელმწიფოები და საერთაშორისო ორგანიზაციები, ისე ცალკეული აქტივისტები და მოხალისეები.

მართალია, მსგავსი ინტერესები და აქტივობები დინამიურად მზარდია, მაგრამ ეს არ ნიშნავს, რომ ისინი ცდილობენ გლობალურად შეთანხმებული თამაშის წესებისა და მმართველობის არსებული მიდგომების არსებით ცვლილებას ან დარღვევას. არაერთი ავტორი იზიარებს იმ მოსაზრებას, რომ მათ არც გააჩნიათ დეკლარირებული ინტერესი და მეტიც, არ შესწევთ ძალა, რათა „დაარღვიონ თანამედროვე ლიბერალურ საერთაშორისო წესრიგში საერთო მენეჯმენტის მიმართ არსებული მიდგომები.“⁴ თუმცა, უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ პროცესში ჩართული მხარეების მზარდი სპექტრისა, მრავალჯერადი და კონკურენტული ინტერესები, რომლებსაც არ სურთ საკუთარ თავზე აიღონ საერთო სიკეთეების დაცვასთან დაკავშირებული ხარჯები, ალბათ, კვლავაც გააგრძელებენ მცდელობებს, რათა ზეგავლენა მოახდინონ მენეჯმენტის ძალისხმევაზე, საკუთარი ინტერესების შესაბამისად. ამ შემთხვევაში, სტაბილურობის შენარჩუნებისათვის, საჭირო ხდება გლობალურად მართული მსგავსი პროცესების განვითარებაში უფრო გამოკვეთილი ადგილი დაიკაონ რეგიონულმა მოთამაშეებმა, რომელთა ინტერესი და ზეგავლენა შესაბამისი ტერიტორიის მიმართ გაცილებით მეტია, ვიდრე სხვა დაინტერესებული მხარისა. მითუმეტეს, რომ აღნიშნულის მაგალითები უკვე არსებობს, თუნდაც ევროკავშირის და მის მიერ გატარებული პოლიტიკის სახით.

ევროკავშირისა და აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნების, განსაკუთრებით კი, სამხრეთ კავკასიის (როგორც ურთიერთდაკავშირებული და კომპაქტური რეგიონის) მიმართება აღნიშნული საკითხისადმი, შემდეგნაირად შეიძლება აიხსნას: გლობალური საერთოების მართვის მსოფლიო სისტემაში აშშ-ს წამყვანი ადგილი უჭირავს, რომლის უშუალო დამსახურებაა არაერთი საერთაშორისო მნიშვნელობის ინსტიტუციის შექმნა ამ მიმართულებით (ITLOS⁵, ICAO⁶, ITU⁷). შესაბამისად, მას აქვს ჯანსაღი ამბიცია იყოს დამოუკიდებელი, უნიკალური ლიდერი ამ სფეროში, რაც ნიშნავს, რომ ის არ დათმობს საკუთარ პოზიციებს, თუნდაც, საერთაშორისო გაერთიანებების სასარგებლოდ. გამომდინარე აქედან, ნებისმიერი მრავალმხრივი შეთანხმებისათვის ნახშირბადის ემისიის, ზღვების დაბინძურების, კოსმოსური ნარჩენების მართვასა და სხვა საკითხებში, რომლებიც არ რეგულირდებიან საერთაშორისო შეთანხმებებით, შეიძლება საჭირო გახდეს

⁴ Gerald, Stang, Global commons: Between cooperation and competition, European Union Institute for Security Studies (EUISS), 2013.

⁵ ITLOS - International Tribunal for Law of the Sea.

⁶ ICAO - International Civil Aviation Organization.

⁷ ITU - International Telecommunication Union.

დამატებითი ინიციატივები და ჩართულობა, როგორც ევროკავშირის, ისე განვითარებადი ქვეყნების თუ ქვეყანათა ჯგუფების მხრიდან.

ევროკავშირი ინარჩუნებს შემაკავშირებლის ფუნქციას და იმპულსს აძლევს ინსტიტუტების მშენებლობას, ნორმატიული ბაზის გაძლიერებასა და სრულყოფას. აღნიშნულმა, შეიძლება, გამოიწვიოს სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებისა და სხვადასხვა დაინტერესებული მხარეების (იმ შემთხვევაში, თუ ისინი გადაწყვეტენ ევროკავშირთან დაახლოებას და, მითუმეტეს, გაწევრიანებას) მიერ მათი სტრატეგიების, მიზნებისა და ინტერესების გადახედვა, ხელახალი გააზრება.

დავძენთ აქვე, რომ მსოფლიოს სხვადასხვა რეგიონები სწრაფად ძლიერდებიან და იმყარებენ პოზიციებს გლობალურ კონტექსტში. შესაბამისად, მომავალში, სულ უფრო გართულდება წესებზე დაფუძნებულ საერთო წესრიგში მათი გაერთიანებისა და საკუთარი წვლილის შეტანის მოტივირება, თუ ეს მათი სურვილი არ იქნება. ევროკავშირს, მართალია, აქვს შეზღუდული ბერკეტები იმისათვის, რომ პირდაპირი ზეგავლენა მოახდინოს მსოფლიოს სხვადასხვა „ძლიერ მოთამაშეებზე“, რათა მათ უზიძგოს ცალკეულ საკითხებში თანამშრომლობაზე, მაგრამ, შეუძლია ხელი შეუწყოს საერთაშორისო ინსტიტუტების და ცალკეული რეგიონების ისეთ განვითარებას, რომ შეზღუდოს არსებული ერთობლივი შეთანხმებების ჩაშლის ნებისმიერი მცდელობა. აღნიშნული მოიცავს.⁸

- ერთი მხრივ, „პასუხისმგებლობის“ ენას, რომელსაც ხშირად იყენებენ დასავლეთის ქვეყნები განვითარებად სახელმწიფოებზე ზეწოლის მიზნით, მრავალმხრივ საკითხებთან დაკავშირებით მიდგომების შესაცვლელად,
- მეორე მხრივ, „უფლებათა“ ენას, რომელიც ხაზს უსვამს სახელმწიფოებისა და ინდივიდების უფლებას საერთო სიკეთეების წვდომასა და დაცვაზე.

ზემოთქმულიდან გამომდინარე, იმ შემთხვევაში, თუ აქცენტებს გადავიტანთ რეგიონულ დონეზე, მაშინ „გლობალურთან“ ერთად, შეიძლება ვისაუბროთ „რეგიონულ საერთოებზეც“. ფორმულირება, რა თქმა უნდა პრობითია და მიზნად ისახავს რეგიონული თანამშრომლობის არეალის გაფართოებას გლობალური კონტექსტის გათვალისწინებით და ძალისხმევის გაერთიანებას საერთო პრობლემების დაძლევის მიზნით. სამხრეთ კავკასიის რეგიონის მდებარეობის, პოტენციალისა და სამომავლო პერსპექტივების გათვალისწინებით, მსგავსი შიდა რეგიონული თანამშრომლობის გაღრმავების მიმართულებებზე, „რეგიონული საერთოების“ მართვის თავლსაზრისით, შესაძლოა გამოვყოთ შემდეგი:

- კიბერ სივრცე, რომელიც ერთ-ერთი ყველაზე დიდი გამოწვევაა თანამედროვე მსოფლიოსათვის. იგი კავშირშია სახელმწიფო უსაფრთხოების საკითხთან და მნიშვნელოვნად განაპირობებს ეკონომიკურ სტაბილურობას. შესაბამისად, ერთიანი პოლიტიკის ფორმირება, კანონმდებლობის მაქსიმალური დაახლოება, სტანდარტების დანერგვა, მონაცემთა ურთიერთგაცვლა, შეიძლება იყოს ის საკვანძო საკითხები, რა მიმართულებითაც დავიწყებთ თანამშრომლობის გაღრმავებას;
- ციფრული ინფრასტრუქტურა, რომლის გაძლიერების შედეგად, უზრუნველყოფილ უნდა იქნას ინტერნეტზე წვდომის განსხვავებების მაქსიმალური შემცირება, სახელმწიფოთაშორისი ელექტრონული კომერციის შესაძლებლობების გაძლიერებას, ონლაინ განათლების მასშტაბების ზრდას და, ზოგადად, განათლების ხელმისაწვდომობის დონის ამაღლებას და ა.შ;

⁸ Gerald, Stang, Global commons: Between cooperation and competition, European Union Institute for Security Studies (EUISS), 2013.

- მმართველობითი სისტემები, რომლის სრულყოფა და გაძლიერება უნდა მოხდეს საჯარო ადმინისტრირების რეფორმის სულისკვეთების, „კარგი მმართველობის“ იდეის, გაეროს მდგრადი განვითარების მიზნებისა და ამოცანების შესაბამისად. იგი უნდა გულისხმობდეს: საჯარო სერვისების გამრავალფეროვნებას და მაქსიმალურ დაახლოებას, მათ ონლაინ ხელმისაწვდომობას;
- სატრანსპორტო დერეფნის ფუნქცია ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანია, რომელიც გააძლიერებს სამხრეთ კავკასიის, როგორც სატრანსპორტო-ლოჯისტიკური ჰაბის ჩამოყალიბების შესაძლებლობას. ამ მიზნით, აუცილებელია თანამშრომლობა საზღვრებს შორის სათანადო დოკუმენტებისა და ინფორმაციის მიმოქცევის გამარტივებისა და დაჩქარების, შესაბამისი სისტემების დაახლოების მიმართულებით და ა.შ;

მითუმეტეს, რომ ყოველივე ზემოთქმული, ასახულია EU4Digital⁹ და აღმოსავლეთ პარტნიორობის ინიციატივებში და მათი განვითარება წარმოადგენს მიზნების მიღწევის ერთ-ერთ მძლავრ საშუალებას.

სახელმწიფოებრივი განვითარების თანამედროვე გამოწვევების გათვალისწინებით, სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებს შორის თანამშრომლობის გაღრმავება ორიენტირებული უნდა იყოს ისეთი გამოწვევების დაძლევაზე, როგორებიცაა:

- რეგიონში მდგრადი, სტაბილური და ინტეგრირებული ეკონომიკის ფორმირება, მცირე და საშუალო ბიზნესის ხელშეწყობა; დასაქმებისა და შრომითი მიგრაციის რეგულირების კუთხით ძალისხმევის გაერთიანება;
- საჯარო ადმინისტრირების რეფორმა და ადგილობრივი თვითმმართველობების მდგრადი ინტეგრირებული განვითარება;
- კლიმატის ცვლილებით გამოწვეული პრობლემებისა და გარემოსდაცვითი სისტემების ფორმირება-განვითარების მიმართულებით ძალისხმევის გაერთიანება; ბუნებრივი და ტექნოგენური ხასიათის კატასტროფათა პრევენცია, მზადყოფნა და ბრძოლა;
- სამართლებრივი, დემოკრატიული, სოციალური სახელმწიფოს მშენებლობა და ინკლუზიური საზოგადოების ფორმირება;
- უმაღლესი განათლებისა და კვლევითი პოტენციალის შემდგომი გაძლიერება, სოლიდარული სამოქალაქო საზოგადოების ფორმირების ხელშეწყობა;
- ენერგო სისტემების გაძლიერება, ენერგო ეფექტიანობის ამაღლება და რუსეთზე ენერგო დამოკიდებულების მაქსიმალური შეზღუდვა, ენერჯის განახლებადი წყაროების გამოყენების ინტენსივობის ამაღლება;
- საზღვრების ინტეგრირებული მართვა და ა.შ.¹⁰

სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებს შორის ეკონომიკური თანამშრომლობის გაღრმავებაში წარმატების მიღწევა ბევრად არის დამოკიდებული მსგავსი მაგალითების განხილვასა და კარგად გააზრებაზე. ამ მხრივ, ერთ-ერთი საუკეთესოდ შეიძლება ჩაითვალოს ბალტიისპირეთისა და აღმოსავლეთ ევროპის სახელმწიფოებს შორის თანამშრომლობის არსებული მოდელები, რომელიც არაერთხელ იქნა განხილული სხვადასხვა ავტორების (მ.შ. ჩვენს) მიერ. ბალტიისპირეთის ქვეყნების მსგავსად, სამხრეთ კავკასიის სახელმწიფოების ხედვები მიმართული უნდა იყოს სამი ერთმანეთთან დაკავშირებული ერთიანი ეკონომიკის მოდელის ფორმირებისაკენ. ამით შესაძლებელი გახდება, რომ ჩვენს რეგიონში შეიქმნას ინტეგრირებული ეკონომიკური ზონა, სადაც იარსებებენ საერთო

⁹ უფრო ვრცლად: <https://eufordigital.eu/geo/discover-eu/the-eu4digital-initiative/> [უ.გ. 14.03.2024].

¹⁰ ხელმისაწვდომია: <https://www.consileum.europa.eu/media/53527/20211215-eap-joint-declaration-en.pdf> [უ. გ. 14.03.2024].

ფაქტორები და კავშირები, თუმცა უზრუნველყოფილი იქნება სათანადო სივრცე თითოეული მონაწილე მხარის ინდივიდუალურობის შენარჩუნებისათვის, ევრო-ატლანტიკურ სტრუქტურებში შემდგომი ინტეგრირების პერსპექტივების გათვალისწინებით.

„რეგიონული საერთოების“ მართვაში თანამშრომლობა, ჩვენი აზრით, შესაძლებელია განვიხილოთ „რეგიონულ ღირებულებათა ჯაჭვების“, როგორც ეკონომიკური თანამშრომლობის გაღრმავებისა და ეკონომიკური განვითარების უზრუნველყოფის, საკითხთან მჭიდრო კავშირში. ცნობილია, რომ გლობალური და რეგიონული ღირებულების ჯაჭვები (GRVC)¹¹ განაპირობებენ საერთაშორისო ვაჭრობის, ზრდას 1990 წლის შემდეგ, და ახლა მთელი ვაჭრობის თითქმის ნახევარს შეადგენენ.

აღნიშნულმა პროცესმა გამოიწვია უპრეცედენტო ეკონომიკური კონვერგენცია - ღარიბმა ქვეყნებმა დაიწყეს უფრო სწრაფად ზრდა და მდიდარ ქვეყნებთან დაახლოება. თუმცა, 2008 წლის გლობალური ფინანსური კრიზისის, პანდემიის შემდეგ და ახლა რუსეთ-უკრაინის ომის პირობებში, ვაჭრობის ზრდა შენედა და GRVC-ების გაფართოება შეჩერდა.

ჩამოთვლილი პრობლემებიდან გამომდინარე, უკვე თითქმის ოცი წელია, რაც სერიოზული საფრთხეები ექმნება ვაჭრობაზე დაფუძნებული ზრდის მოდელსაც, რის მიზეზად შეიძლება მოვიაზროთ შემდეგი:

- ახალი ტექნოლოგიები უფრო აახლოებს წარმოებას მომხმარებელთან და, შეიძლება, შრომით რესურსზე მოთხოვნა შეამციროს;
- დიდ სახელმწიფოებს შორის კონფლიქტებმა, შეიძლება გამოიწვიოს GRVC-ების შემცირება და/ან სეგმენტაცია;
- შეიძლება ითქვას, რომ მსოფლიო შევიდა ახალი გლობალური წესრიგის დამყარების ეპოქაში, რაც არსებითად ზრდის გაურკვევლობას და არაპროგნოზირებადს ხდის მომავლის პერსპექტივებს;

ჯერ კიდევ რამდენიმე წლის წინ, მსოფლიო ბანკის „მსოფლიო განვითარების ანგარიში 2020“, აღნიშნული იყო შემდეგი: პარადიგმა - „ვაჭრობა განვითარებისთვის“, გლობალური ღირებულების ჯაჭვების ეპოქაში, განიხილავს საკითხს: განვითარების გზა ისევ გადის თუ არა ვაჭრობასა და GRVC-ებზე. იგი ასკვნის, რომ ტექნოლოგიური ცვლილებები, ამ ეტაპზე, უფრო სიკეთეს, ვიდრე პრობლემას და GRVC-ებს შეუძლიათ გააგრძელონ ზრდის სტიმულირება, შექმნან უკეთესი და მეტი სამუშაო ადგილი და შეამცირონ სიღარიბე იმ პირობით, რომ განვითარებადი ქვეყნები განახორციელებენ უფრო ღრმა რეფორმებს აღნიშნული „ჯაჭვებში“ მონაწილეობის ხელშეწყობის მიზნით, ხოლო ინდუსტრიული ქვეყნები განახორციელებენ ღია, პროგნოზირებად პოლიტიკას და ყველა ქვეყანა აღადგენს, განავითარებს მრავალმხრივ თანამშრომლობას.¹² აქ აღნიშნული ბოლო ორი პირობა, სრულად შეესაბამება აღმოსავლეთ პარტნიორობის იდეასა და სულისკვეთებას.

¹¹ GRVC – Global and Regional Value Chains. ხშირად, წყაროებში მხოლოდ GVC გამოიყენება, მაგრამ წინამდებარე სტატიის მიზნებიდან გამომდინარე საკითხს „რეგიონული“ მდგენელის გათვალისწინებით ვიხილავთ.

¹² Trading and Development in the Age of Global Value Chains, World Development Report 2020, <https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2020> [უ.გ. 14.03.2024].

ანალოგიური მდგომარეობა უცხო არ არის არც ევროპის, აზიის თუ სამხრეთ ამერიკის მცირე და განვითარებადი ქვეყნებისათვის. ამიტომ, ჩვენთან არსებული მდგომარეობის შემდგომი გაუმჯობესებისათვის მიზანშეწონილია მათი გამოცდილების გაცნობა, გაზიარება და გამოყენება, ისევე როგორც ამას აღნიშნავდით ბალტიისპირეთის სახელმწიფოების მაგალითებთან დაკავშირებით.

დასკვნა

სამხრეთ კავკასიის სახელმწიფოებს შორის თანამშრომლობის გაღრმავებას, გარდა ეკონომიკურისა, საკმაოდ ძლიერი პოლიტიკური მოვლენებიც განაპირობებენ. ამ ქვეყნებში მიმდინარე პროცესები საკმაოდ რთული და წინააღმდეგობრივია და მათზე მოქმედებს ბევრი, როგორც შინაგანი, ისე გარეგანი ფაქტორი. ამ მხრივ, აღნიშვნის ღირსად მიგვაჩნია ის ფაქტი, რომ მიმდინარე ეტაპზე, რეგიონში რუსეთის ზეგავლენების შემცირება, მნიშვნელოვან დადებითად მოქმედებს საქართველოს, აზერბაიჯანსა და სომხეთს შორის თანამშრომლობის გაღრმავების შესაძლებლობების გაფართოებასა და მათი სწრაფი ეკონომიკური ზრდის უზრუნველყოფაზე, მითუმეტეს, რომ ამის წინაპირობები (პოლიტიკის სფეროში) უკვე იკვეთება.

აღნიშნული თვალთახედვით, საერთაშორისო ინსტიტუტების დახმარების გაძლიერების გარდა, არანაკლებ მნიშვნელოვანია ევროკავშირის მხრიდან სამხრეთ კავკასიის სახელმწიფოების ისეთი განვითარების ხელშეწყობა, როდესაც ისინი გახდებიან საერთაშორისო წესრიგისა და რეგულაციების მხარდამჭერები. სწორედ ეს მიგვაჩნია ერთ-ერთ მნიშვნელოვან მიმართულებად, რომლითაც უნდა განვითარდეს ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოებსა და აღმოსავლეთ პარტნიორობის (მ.შ. სამხრეთ კავკასიის) ქვეყნებს შორის თანამშრომლობა. შესაბამისად, ეს არის ორმხრივი ინტერესი და ურთიერთსაჭიროება, რაც კარგად უნდა იქნას აღქმული ევროკავშირის ყველა წევრი სახელმწიფოს მიერ. სწორედ, აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნები ხდებიან ცენტრალურ და დასავლეთ ევროპის უსაფრთხოების გარანტი და ეს ძალიან ნათლად დაადასტურა ჯერ საქართველოს (2008) და შემდეგ, კიდევ უფრო გამოკვეთილად, უკრაინის (2014, 2022) მაგალითებმა.

გლობალური საერთოების კონტექსტში საერთაშორისო თანამშრომლობის მსგავსად, სამხრეთ კავკასიის შემთხვევაში, შეიძლება ვისაუბროთ როგორც რეგიონის საერთო, ისე ცალკეული ქვეყნისათვის დამახასიათებელ ისეთ განსაკუთრებულ პირობებზე, რომლებზე საერთო-რეგიონული წვდომის უზრუნველყოფა, ზოგადად, სამხრეთ-კავკასიის განვითარებისა და კონკურენციული უპირატესობის მოპოვების მნიშვნელოვანი წინაპირობა შეიძლება გახდეს. უპირველეს ყოვლისა, ასეთებად მოვიაზრებთ: ჰაერს, წყლის რესურსებს, სატრანსპორტო-ლოგისტიკურ სისტემებს, კიბერ სივრცეს (რეგიონული საერთოები), ზღვას, ბუნებრივ რესურსებს (სახელმწიფოთა ინდივიდუალური უპირატესობები) და ა.შ.

აუცილებელია აღინიშნოს, რომ „რეგიონული საერთოების“ მართვა იქნება ერთ-ერთი ყველაზე დიდი გამოწვევა, რომელიც შეიძლება გაჩნდეს აღნიშნული საკითხისადმი რეგიონული მიდგომის უზრუნველყოფის პროცესში. განსაკუთრებით, ეს საკითხი მწვავე გახდება კრიზისულ ვითარებებში. უკანასკნელმა კრიზისებმა (მაგალითად, პანდემიამ) დაგვანახა, რომ თვით განვითარებულმა და ძლიერმა სახელმწიფოებმაც კი, თავდაპირველად, გადადგეს ნაბიჯები პრობლემის ერთობლივი დაძლევის საწინააღმდეგოდ. მითუმეტეს, ეს მოსალოდნელი იქნება განვითარებადი ქვეყნების შემთხვევაში. მაგრამ, ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ „მიუხედავად იმისა, თუ რა სახის და მასშტაბის პრობლემა იქმნება თანამედროვე მსოფლიოში, მათი დაძლევის ყველაზე

ეფექტიან მეთოდად შეიძლება ჩაითვალოს ძალისხმევის კოორდინაცია და ერთობლივი ქმედებები, მიმართული კრიზისის დასაძლევად. ამასთან, გაერთიანებას ენიჭება გადაწყვეტი მნიშვნელობა და არა აქვს მნიშვნელობა, იქნება ეს მსოფლიო თუ რეგიონულ დონეზე.¹³

წინამდებარე სტატიაში განხორციელებული მსჯელობის შედეგად, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ აღმოსავლეთ პარტნიორობის ინიციატივა არის ევროკავშირის მხრიდან ძალიან დიდი კონტრიბუცია აღმოსავლეთ მეზობელი ქვეყნების სტაბილურობისა და განვითარებისათვის და, იმავდროულად, იგი არის ევროპის უსაფრთხოებისა და გლობალური მიზნების მიღწევის მხარდაჭერის ძალიან კარგი შესაძლებლობა. სწორედ ამიტომ, ორივე მხრიდან გადადგმული სწორი ნაბიჯები განაპირობებს მრავალმხრივი დადებითი შედეგების მიღწევას, ყველა მონაწილე მხარისათვის.

აღმოსავლეთ პარტნიორობის დახმარებით, საქართველოს, აზერბაიჯანსა და სომხეთს წვდომა უზრუნველდება ახალ ბაზრებსა და მომხმარებლებზე, რასაც განსაკუთრებით უწყობს ხელს თავისუფალი ვაჭრობის შეთანხმებები. ასეთი შეთანხმების ერთ-ერთი მაგალითია ევროკავშირისა და საქართველოს შორის გაფორმებული „ევროკავშირთან ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ შეთანხმება“. პარტნიორობა, ასევე ხელს უწყობს ახალ ბაზრებზე წვდომას ტურიზმის განვითარებისთვის და გვთავაზობს შესაძლებლობებს ახალგაზრდებისთვის.

შეჯამების სახით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ, თუნდაც სამხრეთ კავკასიის სამი ქვეყანა იყოს გაგებული, როგორც ერთიანი ეკონომიკური სფერო, ეს არ ნიშნავს, რომ იარსებებს „ერთი ზონა ყველასთვის“. ცხადია, კონკრეტული გადაწყვეტილებები, მათი შესაბამისი გამოწვევები, პოლიტიკის მიზნები და ასე შემდეგ, გამომდინარეობს ქვეყნის სპეციფიკიდან. თუმცა, მთლიანობაში, სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებმა სასურველია შექმნან მჭიდროდ დაკავშირებული ინტეგრირებული ეკონომიკური ზონა, რის შედეგად, გრძელვადიან პერსპექტივაში, ეკონომიკური ზრდა რომელიმე ერთ ქვეყანაში, სარგებელს მოუტანს რეგიონის ერთიან ეკონომიკას, მთლიანად. ხოლო ცალკეული ქვეყნის შესაძლო წარუმატებლობა გადაფარულ (დაზღვეულ) იქნება მთლიანად რეგიონის საერთო პოტენციალით.

¹³Gavtadze, G., Karchkhadze, S. “Possibilities of Specialized Development of Economy and Deepening of Regional Cooperation in South Caucasus States“, journal “Bulletin of Akaki Tsereteli State University”, #2(20), Kutaisi, 2022.

ბიბლიოგრაფია

1. სილაგაძე, ლევან, ათანელიშვილი, თამარ, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებში თანამედროვე ეტაპზე (შედარებითი ანალიზი), 2019. <https://academlab.openjournals.ge/index.php/academlab/article/download/4094/4326/6451> [უკანასკნელად გადამოწმდა 14.03.2024];
2. ღავთაძე, გიორგი, ადგილობრივი ბიუჯეტების როლი სახელმწიფოს რეგიონული პოლიტიკის გატარებაში, მონოგრაფია, ქუთაისი. 1999;
3. Gvartadze, George. Karchkhadze, Salome. „Possibilities of Specialized Development of Economy and Deepening of Regional Cooperation in South Caucasus States“, journal “Bulletin of Akaki Tsereteli State University”, #2(20), Kutaisi, 2022. <https://moambe.at su.edu.ge/ge/article/432> [უკანასკნელად გადამოწმდა 14.03.2024];
4. Gerald, Stang, Global commons: Between cooperation and competition, European Union Institute for Security Studies (EUISS), 2013. https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep06840.pdf?refreqid=fastly-default%3A391713f440b9b773ec61c5562b6cdf8f&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&origin=&initiator=search-results&acceptTC=1 [უკანასკნელად გადამოწმდა 14.03.2024];
5. „ევროკავშირთან ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ შეთანხმება“. <https://www.economy.ge/index.php?page=economy&s=7> [უკანასკნელად გადამოწმდა 14.03.2024];
6. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe, A Global Strategy for the European Union’s Foreign and Security Policy, EU, June 2016. https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs_review_web_0.pdf [უკანასკნელად გადამოწმდა 14.03.2024];
7. Trading and Development in the Age of Global Value Chains, World Development Report 2020. <https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2020> [უკანასკნელად გადამოწმდა 14.03.2024];
8. Eastern Partnership: Commission proposes new policy objectives for beyond 2020. Eastern Partnership: new policy objectives for beyond 2020 (europa.eu) [უკანასკნელად გადამოწმდა 14.03.2024];
9. European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations (DG NEAR), available at: European Neighbourhood Policy - European Commission (europa.eu) [უკანასკნელად გადამოწმდა 14.03.2024];